

Op zaterdag 25 mei 1996 stierf Serge Heederik (25) in de armen van zijn broer Willem. Zijn moordenaar, onder de invloed van drank en pillen, boorde hem twee keer het lemmet van een grote dolk in het lichaam. Serge bevond zich in de voetgangerstunnel van station Heerlen, destijds een no go area. Serge's dood werd mede de aanleiding tot de bouw van het Maankwartier. Vierentwintig jaar later, op 1 december 2020, ziet Michel Huisman, ontwerper van het nieuwe stadsdeel, vanuit zijn atelier aan het Maanplein, een neergestoken jongen liggen. Zijn gedachten gaan meteen terug naar 25 mei 1996. Was er niet afgesproken: dit nooit meer?

Aan de leden van de gemeenteraad van Heerlen

Geachte raadsleden,

Het Maankwartier staat symbool voor de herrijzenis van een gebied met een inktzwarte geschiedenis.

Om die positieve ontwikkeling in stand te houden moet er wel iets gebeuren. Het MK heeft momenteel te kampen met problemen van algemene orde: massale overtredingen van het fiets-, scooter- en autoverbod. Overal wordt afval gedumpt door groepen hangjongeren. Toezicht hierop is er niet of nauwelijks.

De hoogste prioriteit betreft een oude vijand: drugsoverlast. Er wordt massaal geblowd in het MK en ook drugsdealers zijn er actief. Ook hier ontbreekt het aan consequent toezicht.

Vorig jaar juni, in februari van dit jaar en zeer recentelijk op 1 december jongstleden hebben zich steekincidenten voorgedaan in het MK, al dan niet drugs gerelateerd. Hoewel na dit laatste incident de handhaving weer enigszins is opgevoerd, is er geen garantie dat die maatregel blijvend is.

De vraag is dan ook: maken verslaafden, dealers, hangjongeren en daklozen nu weer de dienst uit in het stationsgebied?

Bewoners en ondernemers in het MK maken zich grote zorgen over al deze incidenten en ontwikkelingen en vragen de gemeenteraad van Heerlen om maatregelen te bevorderen, die het toezicht op de ordeproblemen moeten vergroten.

Het gaat hier niet om incidentenbestrijding, maar om structurele aanpassingen van het beleid. De Stichting Vrienden van het Maankwartier heeft in samenwerking met Michel Huisman een

manifest opgesteld. Daarin signaleren wij wat er momenteel fout gaat in het MK op het gebied van ordeproblematiek.

Wij pleiten dringend voor meer personeel, met meer bevoegdheden en een duidelijke, ondubbelzinnige opdracht: strikt handhaven, minimaal een half jaar lang en dan evalueren.

Wij presenteren ook constructieve structurele oplossingen voor de bestrijding van de wanorde. Wij doen dit middels de introductie van het ‘slapende’ blowverbod uit 2011 en het plan voor de instelling van een drugsvrije zone in het MK.

Namens de Stichting Vrienden van het Maankwartier:

Paul van Gageldonk (voorzitter) en Jan Koks (penningmeester).

Namens Michel Huisman: Michel Huisman zelf.

KOESTER DE FENIKS

Manifest voor een schoon en drugsvrij Maankwartier

De oude Grieken geloofden heilig dat de mythologische feniks in staat was om steeds opnieuw uit zijn eigen as herboren te worden. Hij zal boven in een boom van kruiden een nest maken en daarin verbranden. Door de geur van de kruiden zal hij opnieuw geboren worden. Volgens psychiater Carl Gustav Jung hebben mensen ook de veerkracht en het vermogen om op een wonderbaarlijke manier uit de as van de eigen vernietiging te herrijzen. Dus waarom niet in Heerlen?

Iedereen, die in de vorige eeuw is geboren, kent de inktzwarte geschiedenis van het stationsgebied. Velen hebben de ondergang en de herrijzenis van dit stukje Heerlen van dichtbij meegemaakt. Nu staat er het monumentale Maankwartier, als symbool van de wederopstanding. Het MK is een artistiek en bouwkundig huzarenstukje. Nog dagelijks vergapen Heerlenaren en bezoekers van buiten zich aan het hemelbestormende kunstwerk. Bewoners zijn er trots op om in zo'n bijna sprookjesachtige ansichtkaart te mogen wonen. Het MK heeft een opdracht meegekregen: het wil een brug van licht en pracht vormen tussen het zuiden en het noorden van Heerlen, tussen stadsdelenwijken met nogal verschillende sociaaleconomische componenten.

Zo moet het zijn en zo moet het altijd blijven, is het uitgangspunt van Michel Huisman, bedenker en uitvoerder van dit unieke project. Dit wordt ook het adagium van de in september 2019 opgerichte stichting Vrienden van het Maankwartier. Waakzaam blijven. De herrijzenis bewaken. Rond de feestelijke opening van het stationsgedeelte van het MK, zomer 2019, is het optimisme bij bewoners, ondernemers en

bestuurders nog straalhelder. Maar nu, in de winter van 2020, doemen er donkere wolkjes.

Grofweg kunnen er twee fundamentele probleemgebieden worden aangewezen.

1 een algemeen ordeprobleem.

Begin 2020 is er in het MK nog sprake van een adequate handhaving van de orde. De wijkagent, de straatcoaches, de boa's en de agenten met de 'platte pet' zijn er veelvuldig actief. Ook rijden er 's nachts motoragenten patrouillerend rond. Er zijn door middel van borden en teksten op het talud duidelijke aanwijzingen geplaatst dat er in het MK niet gefietst mag worden, laat staan dat er bromscooters en auto's mogen rondrijden. Wie zich hier niet aan houdt, wordt op de bon geslingerd. Omdat er fysiek toezicht aanwezig is, is er ook nauwelijks overlast van hangjongeren en drugsdealers.

Alles verandert rond de tijd, dat corona de maatschappij in haar greep begint te krijgen. De verbodsborden verdwijnen. En het toezicht ook. Nu al een half jaar lang moet het MK het doen met het toezicht van één straatcoach, die alleen op werkdagen aanwezig is en dan nog slechts op een beperkt aantal uren. De wijkagent verdwijnt uit het straatbeeld. Datzelfde geldt voor de boa's. Zij zijn alleen zichtbaar als er al een incident heeft plaats gevonden. Agenten met de platte pet (en op de motor) worden vrijwel niet meer gesignaleerd.

Waar heeft dit toe geleid? Om te beginnen vormt het MK nu, dag en nacht, de snelste route voor fietsers en scooters, die van Noord naar Zuid willen of omgekeerd. Fietsen vervoeren hun vehikel, met het oog op de steile helling van het talud, via de liften en de roltrappen, met alle chaos van dien.

Voor skateboarders is het talud, dat van het MK naar de Saroleastraat loopt, een ideaal lanceerplatform geworden.

Voetgangers worden regelmatig geconfronteerd met levensgevaarlijke capriolen van deze durfals.

De bankjes op het Spoorplein en het Maanplein worden vaak bevolkt door hangjongeren, die er sterke drank en softdrugs nuttigen en het afval op straat of in het water van de heliostaat achterlaten. Bij gebrek aan toiletruimte in het gehele MK wordt er regelmatig op diverse plekken in het ‘wild’ geplast en gepoept. Al deze activiteiten vinden ook ‘s nachts plaats. Bewoners, die de overtreders aanspreken op hun gedrag, krijgen op z’n minst een schamper schouderophalen als antwoord. Soms ontvangen ze ook bedreigingen. Veel bewoners zijn murw geworden door het gebrek aan aandacht voor deze vormen van overlast en doen amper nog aangifte van incidenten. Laat staan dat ze hun lijf en leden riskeren door de overlastgevers rechtstreeks op hun gedrag aan te spreken.

Momenteel is er in het hele MK één straatcoach actief, betaald door woningcorporatie Weller. Hij werkt er van maandag tot en met vrijdag, van 14.00 tot 18.00 uur. In de uren daarvoor en daarna wordt een beroep gedaan op een straatcoach, die in het centrum van Heerlen actief is. Hoe vaak deze staatcoach kans ziet om ook in het MK te patrouilleren is niet bekend.

De straatcoaches zijn momenteel, medio december 2020, vrijwel de enige, zichtbaar aanwezige handhavers in het MK. Zoals gezegd: boa’s, agenten met de platte pet en ook de wijkagent worden amper gesignaleerd. Dat schept een groeiend probleem voor de straatcoaches, die zeer beperkt zijn in hun mogelijkheden om de overlast te bestrijden: zij mogen niet aanhouden en kunnen alleen dubieus ogende bewegingen doorgeven aan de wijkagent, de boa’s en de plattepetpolitie. De straatcoaches krijgen voortdurend te maken met situaties, die zij niet kunnen oplossen, maar waarvoor ze wel door bewoners worden aangesproken.

Boa’s zijn zelden meer te zien in het MK. En als ze er al (eventjes) zijn, zo luidt de klacht van de straatcoaches, dan

treden ze niet handhavend op tegen illegaal verkeer en het gebruik van softdrugs in de openbare ruimte. Die laissez faire houding zien we ook terug als het gaat om de groepjes jongeren, die de terpjes van het Maanplein met hun fietsen kapot raggen of met skateboards levensgevaarlijke toeren uithalen.

In plaats van pogingen om toezicht te houden op het fietsverbod in het MK, plaatst de gemeente, zonder overleg met bewoners en ondernemers, op 22 oktober 2020 borden, waarop wordt gemeld dat er voortaan in het hele MK gefietst mag worden.

Door de afwezigheid van boa's en politieagenten veroorzaken jongeren op diverse manieren overlast in het MK. De vervuiling van het MK met weggegooide blikjes en voedsel is elke dag weer in alle omvang zichtbaar. Jongeren (al vanaf een jaar of twaalf) drinken bier en sterke drank in het openbaar, vanaf bankjes op het Spoorplein en op het Maanplein en onder de heliostaat. Als zij hierop worden aangesproken door de straatcoaches zeggen zij stevast: ja, maar de boa's lopen hier ook langs en die zeggen niets. Die opmerking raakt de kern van de ordeproblemen: boa's, als ze er al zijn in het MK, treden nauwelijks op en communiceren ook amper met de straatcoaches. Op dit gebrek aan communicatie heeft de voormalige wijkagent Kusters al eerder gewezen bij politie en gemeente.

2 de drugsproblematiek.

In het MK wordt bijna dag en nacht geblowd in de openbare ruimte. Dit gebeurt volgens de rapportages van de straatcoaches op de bankjes van het Spoorplein, het Maanplein en op de muurtjes bij het plein bij de Jumbo. Op de laatstgenoemde plek zijn het scholieren, hangjongeren en een groep asielzoekers, afkomstig uit het opvangcentrum in Schandelen, die voor overlast zorgen. Populair bij blowers zijn ook de parkeergarages onder het Maanplein en het Spoorplein.

Vooraf vlak na schooltijd hangt een deken van wiet over het MK, met bijpassende penetrante geur. Geen levensbedreigend verschijnsel, maar wel een permanente, buitengewoon onaangename ervaring voor bewoners, ondernemers en bezoekers van het MK. Handhaving op overlast als gevolg van dit drugsgebruik vindt niet plaats.

Er komen steeds meer aanwijzingen dat behalve in softdrugs in het MK ook wordt gehandeld in hard drugs. Het dealen in drugs vindt vooral plaats bij de bankjes van de plantsoenen op het Spoorplein en op het plein bij de vestiging van de Jumbo. Ook hier ontbreekt het structureel aan toezicht en handhaving.

Ja, overlast, ‘hoort’ bij het bruisende leven in een grote stad. Maar als handhaving ontbreekt en de sociale controle miniem is, dan wordt het MK, met al haar bankjes, terpjes, hoekjes en nissen een uitgelezen plek om te blowen, te drinken en te dealen.

Als de hier geschetste ontwikkelingen doorzetten en toezicht en handhaving blijven ontbreken, dan zal het MK onvermijdelijk minder aantrekkelijk worden voor bewoners, ondernemers en bezoekers. En steeds aantrekkelijker voor drugshandelaren, als hen duidelijk wordt dat ze in het MK qua toezicht en handhaving niets te vrezen hebben.

Wat kunnen we doen? Wij willen niet alleen aanklagen, maar ook constructieve aanbevelingen presenteren om de overlast afdoende te beteugelen.

De Vrienden van het Maankwartier hebben gestudeerd op een structurele oplossing van de drugsoverlast en zijn uitgekomen op de handhaving van het blowverbod in Heerlen en/of de instelling van een drugsvrije zone in het MK.

Sommigen zeggen: je kunt softdrugs niet verbieden, want Nederland heeft een gedoogbeleid ten aanzien van het gebruik van softdrugs. En dus hoeven handhavers daar niet tegen op te treden. Dat is een misverstand. Handhavers kunnen *wel* optreden

tegen het gebruik van softdrugs op straat in de avond en nacht. Het bezit van softdrugs is feitelijk al verboden en daarmee dus ook het gebruik ervan, liet minister Grapperhaus onlangs nog weten in een brief aan de Tweede Kamer. Hij reageerde op een betoog van juristen dat een verbod in strijd is met het gedoogbeleid. Het gedoogbeleid heeft echter alleen betrekking op de verkoop van softdrugs. Iemand die op straat wiet of hasj rookt, kan daarvoor dus worden aangesproken of beboet door de politie. Daarvoor is geen nieuwe wet- of regelgeving nodig, aldus Grapperhaus. Hij gaf nog een actueel argument om het verbod strenger te handhaven: wie onder invloed is van drugs (of drank) kan zich niet goed aan de coronaregels houden.

Juist nu gewoon handhaven dus, met het wetboek in de hand. Ook in Heerlen.

Er zijn twee actiemodellen die de VMK bespreekbaar willen maken om de drugsoverlast te bestrijden.

Actiemodel 1: het blowverbod.

Wat vele Heerlenaren wellicht al weer vergeten zijn: in 2011 voert toenmalig burgemeester Paul Depla via de Algemene Politieverordening (APV) een verbod in op het in het openbaar gebruiken of het in bezit hebben van softdrugs in de gemeente. Venlo is Heerlen al eerder voorgegaan, in 2001, als eerste gemeente in Nederland. Depla ziet het verbod als extra instrument in de bestrijding van drugsoverlast rond scholen en bij het station. Voordeel van een blowverbod in de APV is volgens Depla dat je snel kunt ingrijpen bij overlast. Er zijn beperkingen. Het gebruiksverbod kan alleen worden toegepast op bepaalde plekken, straten of wijken. De wet voorziet niet in een blowverbod voor een hele gemeente. Dat zou in strijd zijn met de Opiumwet, die gedoogruimte geeft aan het gebruik van softdrugs.

Als er een blowverbod wordt opgelegd, dan moet er natuurlijk wel gehandhaafd worden. Dat is momenteel het probleem in bijvoorbeeld de gemeente Hilversum. Daar is een paar jaar geleden

een blowverbod ingevoerd in het Tudorpark, een wijk, waarin jongeren voor veel overlast zorgden door bovenmatig blowen in de openbare ruimte. ‘Zo’n verbod werkt alleen als er toezicht op is’, zegt Anneke La Rose, coördinator openbaar orde en veiligheid in Hilversum. ‘Gebeurt dit niet, dan is het een boterzacht verbod. Wij zijn nu in Hilversum bezig om te kijken hoe we het toezicht kunnen vergroten. Anders heeft zo’n verbod weinig kans op slagen.’

Actiemodel 2: de drugsvrije zone.

Nog omvangrijker dan een blowverbod is de drugsvrije zone. In IJmuiden bijvoorbeeld is zo’n zone ingevoerd. In de Noord-Hollandse gemeente ontstaat het project als het college van B&W van Velsen in februari 2019 een werkbezoek brengt aan het gebied IJmuiden-Oost, dat deel uitmaakt van de gemeente Velsen. De directeurs van twee scholengemeenschappen, het Maritiem College en het Vellesan College, klagen over drugsoverlast. Drugsdealers benaderen voor en na de lessen scholieren om drugs af te nemen. Handhavers geven aan de problematiek te kennen, maar over te weinig manschappen te beschikken om constant in de buurt van de scholen te patrouilleren.

Burgemeester Frank Dales kondigt direct na dit bezoek een harde aanpak aan, waarbij het niet alleen gaat om het gebruik van drugs, maar ook om het gevaar dat jongeren in de drugswereld getrokken worden. Dales geeft veiligheidscoördinator Brenda Klinge de opdracht om hiervan een project te maken. Klinge komt op het idee van een drugsvrije zone. In de APV van Velsen is daar een mogelijkheid voor geschapen. In het betreffende gebied is via de APV al een samscholingsverbod ingesteld. Een drugsvrije zone binnen een zone, die al beperkt is: Klinge is een beetje bevreesd dat een rechter, bij berechting van een drugsdealer, de zaak zal seponeren, omdat er dan sprake zou kunnen zijn van een te ver gaande vrijheidsbeperking.

Het project krijgt de steun van het college van B&W, de hoofdcommissaris van politie en de officier van justitie en wordt besproken in de gemeenteraad. De politieke partijen zijn unaniem in hun oordeel: die zone moet er komen.

De volgende fase is die van de communicatie. Scholieren worden door hun directies voorgelicht. Omwonenden worden ook op de hoogte gebracht van het plan. Men wordt gevraagd of ze bezwaar hebben tegen het voornemen om in hun straten bordjes te plaatsen met de tekst: drugsvrije zone. Ook hier is men unaniem vóór. Cruciaal is de media-aandacht voor het project. Alle mainstream media en sociale media worden benaderd en besteden aandacht aan het project.

Het project wordt gelanceerd als een pilot, die drie maanden duurt. In die periode voeren politie en boa's het toezicht in de zone extra op. Dat gebeurt zichtbaar en onzichtbaar, waarbij de laatste methode vooral wordt toegepast om de drugshandel kapot te maken. De effecten zijn meteen meetbaar. In die drie maanden februari, maart en april wordt geen enkel druggerelateerd delict geconstateerd.

Na de proefperiode wordt de drugsvrije zone definitief ingevoerd. Wel gaan de politie- en boa-patrouilles weer terug naar het oude niveau. Er is sprake van een waterbedeffect: in andere delen van IJmuiden neemt de drugsoverlast toe. Als vanuit die gebieden wordt gevraagd om ook daar dan maar een drugsvrije zone in te stellen, antwoordt burgemeester Dales dat hij niet van plan is om van heel IJmuiden een drugsvrij gebied te maken. Niet alleen omdat dat in een drugstolerant land als Nederland niet geaccepteerd zal worden, maar ook omdat de drugsproblematiek rond minderjarigen in het scholengebied een specifiek geval is en ook moet blijven.

Succesvol dus, die drugsvrije zone? Nog niet helemaal, zegt Klinge. Binnenkort staat op de agenda van de raad de (weer)

toegenomen drugsoverlast bij het Vellesan College. Een aantal drugsdealers vertoont zich weer in de zone, nadat ze merkten dat de handhaverspatrouilles weer zijn afgenomen. Conclusie: bordjes alleen zijn niet genoeg, handhavers moeten blijvend zichtbaar aanwezig zijn.

Een bijkomend positief effect bij de invoering van de drugsvrije zone ziet Klinge in de hernieuwde verhouding tussen samenwerking tussen de handhavers in het gebied. In de drie maanden van de pilot hebben politie, boa's en straatcoaches zeer nauw samengewerkt, terwijl dat daarvoor bepaald niet het geval was. Er is meer begrip gekweekt voor elkaars activiteiten en bevoegdheden en dat is belangrijk voor een effectieve handhaving op de langere termijn.

Handhaving van het blowverbod of de instelling van een drugsvrije zone in het MK kunnen volgens de VMK beide van groot nut zijn. Als jongeren weten dat ze een boete kunnen krijgen voor drugsoverlast haken ze af. Ook drugsdealers zullen zich dan minder laten zien.

Critici zullen aanvoeren dat bij een blowverbod of een drugsvrije zone in het MK de ellende zich zal verplaatsen naar andere delen van Heerlen. Wij zeggen: denk in oplossingen, altijd en overal. We geven een voorbeeld. Er ligt al enige tijd een ontwerp klaar voor de herinrichting van het plantsoen aan de Kempkensweg, aan de overkant van het plein voor de Jumbo. Met een paar ingrepen kan dit plantsoen omgetoverd worden tot een rustige hangplaats voor groepen, die nu overlast veroorzaken voor bewoners en ondernemers van het MK en voor trein- en busreizigers. Op elk potje past een dekseltje. En wij willen graag meedenken over en meewerken aan dit soort pragmatische oplossingen.

Raadsleden van Heerlen, voor welke visie/oplossing u ook kiest: er zal hoe dan ook iets moeten gaan gebeuren. Het is onze taak,

ook uit eerbied voor Serge Heederik en alle anderen, die de dupe zijn geworden van de drugsproblematiek, dat het MK leefbaar blijft. Juist deze verbinding, brug tussen Noord en Zuid, moet clean zijn, moet het symbool blijven van nieuwe, hoopvolle tijden. De vliegende vis bovenop de heliostaat op het Maanplein zou je wat dat betreft, met enige fantasie, kunnen zien als de feniks van nu, de symbolisering van de veerkracht. Die vis moet blijven vliegen.